

edirsən ki, keçmişdə onun arxasında yazılanları oxuyub gələcəyin addım soslərini eşitmək istəyirsən. Yəni bu bir yoldur, şeirin arxitekonikasının, qurulma üsulunun guşə daşdır. Zahirən oxucuya elə gələ bilər ki, şair "qısa dalğada" dediklərini ona görə bizə ünvanlayır ki, heyrotlənək, bu adı faktın nələ doğura biləcəyindən xəbərdar olaq. Ancaq əsas məsələ hissələrin hər hansı hadisənin təsiri və təzyiqi altında tez-tələsik mətnə çevrilməsinin qarşısını almaqdır; şübhəsiz ki, Fəridin bu kitabında o tipli şeirlər də var, yəni güclü təzyiq altında dışarı çıxan, zühur edən, yalnız effekt doğuran mətnlər. Ancaq əsas küllə belə deyildir. Şair ən müxtəlif "sitatları", keçmişdə olanları, indi baş verənləri və gələcək illüziyasını bir girdabın içində ataraq hissələrin maksimum gərginliklə mətnə çevrilməsinə nail olmaq istəyir.

Məhz buna görədir ki, onun bu mənada ən uğurlu şeirlərində poetik tarixin müxtəlif mərhələlərində - həm sosisimizin çatmadığı keçmişdə, həm də "müasir" keçmişdə donub qalmış artefaktlar mətnin sınırları daxilində hərəkət edir, ən müxtəlif mətnlər arasındakı virtual əlaqələri aşkarlayır.

*İşığını
İmam Hüseyin Kərbəla çölündə çıraqını
Söndürən kimi keçirirəm...*

Demək, bu mətnlərdə, onun formalaşmasında iki istiqamət var:

1) Bütün mümkün vasitələrdən istifadə edib hissələri əlbəə şeiərə çevirmək, poetikləşdirmək, - bu tendensiya Fəridin birinci kitabında da var idi və zənnimizcə, gələcəkdə də davam edəcəkdir, çünki bu, onun şair naturasını bəlləyən xüsusiyyətlərdən biridir.

2) Mətni ən müxtəlif zamanların artefaktlarından hörmək, mətni bu kimi artefaktlarla doldurmaqla onun daxilini keçici hissələrdən təmizləmək, bədi effektli mətnin dərinliklərinə atmaq. Hər iki istiqamət arasında, daha doğrusu, onları birləşdirmək mənasında bir əsas keyfiyyət də var - şeirin qəsdən bitməməsi, yəni, oxucuya tema vermək məqsədini daşması. Oxucu bu "əntiq daşları" əvvəlcə olsun ki, ekzotika kimi qəbul edir, onunla təmasa girir, ona öz hissələrini qatır və mətn onun üçün fərqli şəkildə doğulur. Qeyd edək ki, müasir şeirdə bu aparıcı xətlərdən biridir. Bu keyfiyyəti termin şəkildə də adlandırmaq bilirik: bütün gücü sərf edib minimallaşmağa meyil.

Modern şeir, doğru fikirdir ki, özündən əvvəlki nümunələrin içindən keçir, amma onun artıq hökm işarələrinə dönmüş sərhədlərini dağıtmaq! Ancaq bu qəsd deyil, yeni şeirin inkişaf, yol getmək stixiyasıdır. Bu mətnlərdə "dilin aradan qaldırılması" prosesi alt qatda gedir və belə olduğu üçündür ki, monalar ən müxtəlif variasiyalarda çarpazlaşır, o vaxta qədər ki, sözlərin yox olduğu, aradan qaldığı yerlərdə "ışığı yansıdır". Bu şeirlərdə ekspozisiya hissəsi (yəni nağıllama...) həmişə reduksiyaya uğrayır. Mətləb ənənəvi şeirdən fərqli olaraq fərqli biçimdə və konstruksiyalarda meydana gəlir. Qismətin şeirinə diqqət edin:

Zaman haqqında efirə getməyənlər:

*İstəsəniz, montajda kəsərsiniz.
Keçmiş yaddaşımızda olan qədərdir,
bundan artığı.*

*Üzümüzü həmişə keçmişə tutduq deyə,
gələcəyə arxamızı çevirdik.
Amma sonraya saxlamasaydıq,
ışığı dirəklərinə qonan göyərçinlərin səsinə,
körpələrin gülüşünə
inansaydıq birinci gündən,
Bu günü elə bu gün yaşasaydıq,
onda Zaman axsaq addımlarla
yanımızdan ötüb keçməzdi.*

*Yağış yağdı-yağmadı,
günəş doğdu-doğmadı,
çay evlərinə tərəf ambulans tələskənliyi ilə
qaçır adamlar, dillərində eyni cümlə:
"Gedək vaxt öldürək".
Cəmi bircə şəklə olan qəzanın dediyi kimi,
"sözlər də iküzlüdürsə"*

*və həm də
"insan öz dilinin altında gizlidirsə",
demək,
hamımız qatilik bir az, ən azı dildə.*

(Mikrofonunuz işləmirdi, lütfən təkrar...)

Yaxud:

Tanış küçələrdə

*Axşamüstü saat beş radələrində,
səndsevər dövlət idarələrində
içindəki şeiri qanunsuz silah kimi
hamıdan gizlədən bir adam
tez-tez saatına baxmağa başlayır;
bir pişik miyoldayır divardakı kölgəsinə,
qalstukunu boşaldır,
dünəndən qalma bir ümid tapıb başını qatır.*

*Öz adı başqa olan qadınlar küçəsindən keçib düşür;
çoxdandır yorğun təbəssümlər ayıdır,
ödənişli səadətler həftəsi.*

*İndi onun fikrincə,
dostların yarısı xərcəngdən gedib,
yarısı təkəbbürdən.*

*İndi o bilir ki,
mövsümlərin dəyişməsinə çiçək dükənləri,
yolların uzunluğunu siqaret qullabları ilə ölçdüğü
adam
məşələrin birində ağaclara qonşudu.*

*Axşamüstü saat beş radələrində,
bir adam mövsümləri masasında
təxvim yarpaqlarından cırıb atmağa başlayır.
Bir azdan tanış küçələrdən birində,
əlləri ciblərinin,
gözləri eynəyinin dərinliyində çırpınarkən,
başını qaldırır buludlara
baxacaq və gülümsəyəcək.*

Əgər fikir verdinizsə, bu mətnlərdə nəzəri ilk cəlb edən xassə "birməfəslikdir", yəni dərinlik, gerçəkliyi fəhm etmənin iztirabı, insanın, aqlın və duyğunun dərinlikdən qalxıb göy üzünə baxması prosesi heç bir qırılma, üfün hansısa nöqtəsində qərar tutarkən qəfildən çəkisizliyə düşmək, mətnin dərinliyindən təkən alıb davam etmək onun üslubi keyfiyyətidir. Qismət isə, yuxarıda dediyimiz kimi, prosesi heç bir qırılma məqamına yer qoymadan, deyək ki, onun şeir mətnində vacib element olan ironiyı üzə çıxarmadan gizlətmək və münasibətini bu şəkildə bildirməyi xoşlayır.

Günel Şamilqızı son illər gənc şeirdə tapıntıdır. Bəli, "... bura qanadların sınaq yeridir". Günel içində qıvrıldığı gerçəkliyi belə qavrayır. Onun "Ədəbiyyat qəzeti"ndə gedən şeirləri bunun əyani nümunəsidir. Onun "artkaspi" portalında serb poeziyasından etdiyi tərcümələr də ustalıqla seçilir. Bizdə xüsusən poeziya nümunələri dilimizə bu gözəllikdə az tərcümə edilir.

Bu tendensiyalar Nurəmə Nurda da müşahidə edilir.

*Hara baxsaq,
Gözlərimiz bizə döndürə
biləcəyimiz yerləri axtarır.*

Yaxud:

*Hara getdim, qabağıma sirr çıxdı,
Bir sirr açdım, milyon danə hürr çıxdı.
Bir sevdəm var, yatır, üstü açıqdı,
ürəyimin üstə sərib gəlirdim.*

Bu isə Qəşəm Nəcəfzadədir.

Sonda Nizami Gəncəvinin misralarını xatırlatmaq istərdik:

*Söz demək dürr deşmək kimidir,
Hər kəs də söz deməyə layiq deyil.*